

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanova ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din. za tiskovino 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok poseba. Polt. šek. rač. 11.153. Telefon 45-86

Predlogi za finančni zakon

Najbolj pereča vprašanja našega stanu se redno obravnavajo na naših društvenih zborovanjih. Tu prihajajo do izraza vse naše želje, težnje in zahteve, ki se nato v obliki sprejetih predlogov pošiljajo sekciji v realizacijo. Toda do realizacije posameznih predlogov je še dolga pot. Iz leta v leto se ponavlja isti postopek. Društvena zborovanja, banovinska in državna skupščina naglašajo naše največje potrebe in najvažnejše zahteve, ki jih zbrane v posebne, zelo dobro utemeljene predloge za vsakoletni finančni zakon, skuša udruženje realizirati.

Tudi letošnji predlog naše sekcije obsega 33 stvarno utemeljenih zahtev, katerih sprejetje v finančni zakon bi omogočilo učiteljskemu stanu pravičen položaj, kar bi bilo posebno v današnjih težkih časih zelo koristno in tudi potrebno. Med množico teh zahtev je na prvem mestu predlog za **ponovno uvedbo učiteljske stalnosti**. To vprašanje ni ozek stanovski problem; kaže se kot splošen problem državne prosvetne politike. Dvig kulturne ravni našega podeželja, navažanje na kulturne, gospodarske in zdravstvene akcije, zbiranje narodnih moči za te vsestranske potrebe, izkoriščanje pravih narodovih sil za enotno akcijo širšega obsega, vse to se ne da zamisliti in izvesti brez potrebnega miru, brez poglavljanja v razmere, brez proučevanja in spoznavanja teh razmer. In ker vse to delo, ako ne povsem, vsaj v veliki meri leži na ramednih učiteljskih, zato je stalnost učiteljskega stanu samo v interesu šole, marveč tudi v interesu ljudstva. Občutek nestalnosti in nesigurnosti v službi ovira vsako akcijo, odlaga vsako resno delo.

V neposredni zvezi z učiteljevim delom med narodom je tudi **ureditve njegovega gmočnega položaja**. Vse svoje razpoložljive moči uporabi v službi šole in naroda edino oni učitelj, ki ga ne tarejo neznosne skrbi za preživljanje sebe in družine. Naravnost strahotno zvišanje cen prav vsem — in tudi najnujnejšim življenjskim potrebščinam, ki je doseglo že 100%, nas postavlja v obupen položaj. Pomoč je neobhodno potrebna in nujna. Osebe in skupne družinske prejemke je treba postaviti na resnični eksistenčni minimum. V zvezi s tem je tudi izenačenje drugega in tretjega draginskega razreda s prvim. Naglasiti je treba ponovno: Le gmočno povsem oskrbljeno učiteljsvo bo moglo ustrezati vsem zahtevam, ki mu jih v teh resnih in težkih časih stavlja narod in država.

V okvir rešitve gmočnega položaja učiteljskega stanu spada tudi redno napredovanje v posameznih skupinah in tudi napredovanje v peto skupino brez posebnih omejitev. Način napredovanja učiteljskega ljudskih šol v prejšnjih letih ni ustrezal potrebam polne pravičnosti. Mnogo učiteljsva z izpolnjenimi pogoji ni moglo napredovati in med temi so bili tudi taki, ki so imeli mnoge zasluge in bi tudi po skupnem številu učinkovitih službenih let morali imeti višji rang — toda morali so čakati, ko so medtem mnogi, tudi mlajši napredovali. In kakor je nujno potrebno in povsem pravično le redno napredovanje iz skupine v skupino, tako bi bilo tudi edino umestno napredovanje v V. skupino brez posebnih omejitev. Za vse ostale uslužbenke s kvalifikacijo polne srednje ali srednje strokovne šole je omogočeno redno napredovanje do pete položajne skupine brez posebnih omejitev, zato naj se to uveljavi tudi za učiteljsvo.

Med važne predloge za bodoči finančni zakon spada tudi rešitev vprašanja **učiteljske mater, ureditve rodbinske pokojnine staršem državnih uslužbenecv**; pereče in nujno potrebno je vprašanje **akontacije na pokojnino**, kar se tudi mora že končno rešiti. Čeprav je svet v novi vojni, je pri nas še vedno odprto vprašanje **všetjete vojnih let**. Prav tako ni še v celoti rešeno priznanje kontraktualne službe.

V predlogih, ki se že nekaj let stalno ponavljajo, je tudi zahteva, naj bi se za **odslužitve kadrskega roka dovoljevali dopusti**. Služba v stalnem kadru je prav za prav vršenje državlanske dolžnosti; karakteristika je v tem, ker se ta čas ne računa v službeno dobo. Pravilno in pravično bi bilo, da bi se čas odslužitve kadrskega roka smatral za brezplačen dopust. Kontinuiteta službovanja takega uslužbenca ni prekinjena, nasprotno, čim mu preneha odobreni dopust, se takoj vrača na svoje prejšnje službeno mesto in obdrži vse pridobljene pravice.

Še mnogo je nerešenih vprašanj, ki zadevajo stanarino in kurivo; zvanje šolskega upravitelja ni zakonjeno; nerešeno je vprašanje učiteljice ženskih ročnih del; potrebno bi bilo znižati maksimalno število učencev v razredih itd.

Prav posebno nas pa zanima in čisto smo že naglasili potrebo razpisa službenih mest. Dosedanji način razpisovanja službenih mest je v praksi pokazal toliko senčnih strani in slabih posledic za šolo, da je nujno pristopiti k splošnemu razpisovanju in komisijskemu oddajanju prav vseh službenih mest.

Izvršni odbor JUU pri ministru za prosveto

Minister za prosveto g. dr. Miha Krek je v torek, 4. t. m., ob 18. uri sprejel člane izvršnega in nadzornega odbora JUU, kakor tudi predstavnike učiteljskega tiska.

Predsednik JUU tovariš Ivan Dimnik je predstavil g. ministru vse prisotne, nato pa je obrazložil najvažnejša vprašanja, ki se tičejo šolstva in učiteljstva. Med drugim je rekel, da izvršni odbor JUU pozdravlja šefa prosvete v dobi, ko žive narodni učitelji v izredno težkih razmerah. Zaradi teh razmer pritiče učiteljskemu stanu še večji pomen, ker je ta stan narodu najbližji, je njegov tolmač in pomočnik. Iznesel je nadalje tudi zgodovinski pomen učiteljstva v vojnah za osvoboditev in zedinjenje. Prav tako stoji danes učiteljstvo v prvih vrstah kulturne in prosvetne fronte. Učitelji so tudi danes pripravljeni vse žrtvovati za obrambo narodne svobode in državne neodvisnosti. Zaradi tega je vsako poslabšanje njihovega stanja v škodo splošnosti. Revizijo uradniškega zakona in posebnega šolskega zakona, ki bi se izvršila za zaprtimi vrati, brez sodelovanja prizadetih, bi učitelji smatrali za neprimerno in stvari škodljivo. Predvsem je treba popraviti v preteklosti storjene napake in tako dvigniti duha in moralni zanos učiteljskega stanu.

Redni prejemki uradništva še daleč ne krijejo najosnovnejših zahtev, ki predstavljajo najnižji življenjski minimum, zato bi bilo nad vse potrebno, da se težavno stanje izboljša v prid učiteljstvu. Nadalje je predsednik Dimnik omenil: avtomatsko napredovanje, povišanje v 5. stopnjo brez omejitev, pravilna napredovanja po komisiji, reparacijo krivic pri napredovanju in akontaciji na pokojnino. Popraviti je treba uredbo o draginskih dokladah, izenačiti je treba drugi in tretji drag. razred s prvim. Poročene učiteljice naj prejmejo enake prejemke kakor samske. Uvede naj se doklada za ženo, da se zagotovi obstanek družine, osnovne družabne celice. Premestitve, ki se v tej dobi vršijo brez želja učiteljev,

strahovito prizadenejo učitelja, njegovo družino in prosveto samo. Z razpisom natečajev na prazna mesta in s komisijsko delitvijo službenih mest bi se dvignila vera v moralo in pravičnost. Uredbo o dodeljevanju učiteljev bi bilo treba ukiniti, saj je doslej močno škodovala učiteljstvu in šoli, ker se napačno uporablja. Treba je popraviti napake, ki so bile storjene pri reševanju vprašanja nadšteviličnih učiteljev in pri zasedanju praznih mest, kar je hudo zadelo mnoge učitelje v socialnem kakor v pravnem pogledu.

Vsiljevanje učnih knjig s strani predstojnikov je treba onemogočiti. Učiteljski staršinski zbor kaže prečistiti na ta način, da se odstranijo vsi oni, ki nimajo za ta položaj moralnih kvalifikacij. Kakor doslej, bo učiteljska organizacija tudi poslej z vsemi močmi stremela za tem, da se izkorenini korupcija v prosvetnem in šolskem življenju. Učitelji naj se ne upokojujejo, dokler pravno in formalno ne dosežejo 5. skupine, ker je to nova krivica poleg že itak nepravilnega sistema, ki velja za napredovanje učiteljstva v 5. skupino.

Učiteljska organizacija je v težavnem položaju, ker se ne dovoli glavna skupščina in ker se ponekod ne morejo vršiti učiteljska zborovanja, ki ne samo dvigajo duha med učiteljstvom, marveč tudi koristijo stanu, šoli in prosveti.

Uprava JUU bo za bodoči finančni zakon pripravila svoje predloge s podrobno razlago in bo prosila, da se predlogi uresničijo s pomočjo amandmanov.

G. minister za prosveto je pozorno poslušal izvajanja tov. Ivana Dimnika. Izrazil je svoje nazore glede nekaterih naglašanih vprašanj in zagotovil, da bo storil vse, kar je v njegovi moči v prid šoli in učiteljstvu. Obljubil je, da bo v prosvetnih in šolskih zadevah sodeloval z učiteljsko organizacijo.

Predsednik JUU:

Ivan Dimnik s. r.

Tajnik:

Milinko Lazič s. r.

Naše misli k nameravani aprovizaciji za nameščence

Od začetka nove svetovne vojne v mesecu septembru leta 1939, dalje se življenjski pogoji za javne nameščence in upokojence v naši državi dan na dan stalno slabšajo. Cene prav vsem življenjskim potrebščinam rapidno in nevzdržno naraščajo in so dosegle že naravnost strahotno višino. Po indeksu Narodne banke so se z mesecem januarjem t. l. življenjski stroški dvignili za najmanj 53,3%. Ker pa se cene v vseh predelih države ne gibljejo v enaki meri in so naši kraji znano najdražji v državi, so cene življenjskim stroškom pri nas sigurno narasle daleč nad višino, ki jo v procentualnem znesku navaja Narodna banka. V tem in takem položaju so si različni stanovi lahko pomagali sami. V prvi vrsti so si pomagali tako industrijski kakor kmetijski producenti in trgovci, pomagali pa si je tudi obrtnik, ki je svojim izdelkom v sorazmerju s porastom draginje povišal cene. V najslabšem položaju so ostali nameščenci, predvsem javni nameščenci in upokojenci. Dočim so privatniki svojim nameščencem v mnogih primerih, upoštevajoč dražje življenjske razmere in svoje povečane dohodke, prejemke bolj ali manj povišali, je ostal položaj javnih uslužbenecv in upokojencev, ki so bili že pred tem najslabše situirani stan v državi, tudi poslej neizpremenjen.

Organizacija javnih uslužbenecv in upokojencev si sicer od jeseni leta 1939, nenehno prizadevajo, doseči izboljšanje položaja javnemu uslužbencu in upokojencu, vendar do danes njih prizadevanje ni uspelo. Zadnje regulacije prejemkov, izvedene z uredbo o izrednih dokladah, ne moremo smatrati za uspeh, ker ni rešila vprašanja eksistenčnega minima. Zvišanje prejemkov je po teh uredbah izneslo od 3 % do 12 %, kar v razmerju s porastom cen ne znači prav nič. Uredbe zadnjega časa so javnim uslužbencem in upokojencem vrnilo komaj prejemke, ki so jih uživali v letu 1935., nameščenskim družinam pa niti tega ne. Prejemki nameščenskih družin so še danes nižji od prejemkov v letu 1935.

Po objavi dnevnih listov pripravlja sedaj kraljevska vlada rešitev eksistenčnega vprašanja za državne nameščence in upokojence na ta način, da bi se državni uslužbenec in upokojenci preskrbovali z življenjskimi potrebščinami po nižji ceni. Organizacija te aprovizacije naj bi se izvršila po nameščenskih in železničarskih nabavljalnih zadrugah. Nabavo živil po nižjih cenah bi podpirala država iz svojih sredstev. Uredba o tem načinu ureditve eksistenčnega vprašanja javnim nameščencem in upokojencem naj bi bila že pripravljena.

Nameščenci in upokojenci vseh strok in položajev smo po svojih organizacijah posebej in združeni v akcijskih odborih skupno ponovno poudarjali, da stremi vse naše delo zgolj za tem, da dosežemo eksistenčni minimum. Vse eno nam je, ali se zgodi to z znižanjem cen ali z zvišanjem prejemkov in prepustimo to rešitev v celoti kraljevski vladi. Vendar pa mora biti vsaka rešitev taka, da zajame prav vse nameščence in upokojence in ustvari prav vsem eksistenčni minimum.

Pri rešitvi, kakor jo nakazujejo časopisne objave, ne gre niti za eden niti za drugi način, kot so ga predlagale nameščenske organizacije, marveč za nekak kompromis, za kombinacijo obeh. Cene bi po tej rešitvi ostale iste in isti bi ostali tudi naši prejemki, država bi tukaj iz svojih sredstev dodajala, da bi državni uslužbenec dražje življenjske potrebščine lahko nabavljali za manjši denar.

Težko nam je danes zavzeti k temu vprašanju definitivno stališče, ker premalo poznamo ves sistem, dokler ne izide uredba, ki bo točno določevala organizacijo te aprovizacije in bo prinesla jasnost tudi glede tega, kakšna sredstva bo dajala za to država na razpolago in na kakšen način. Vendar pa se tudi že danes čutimo dolžni, opozoriti na dvom, da bi mogel ta način rešitve zadovoljiti.

Vsaka organizirana aprovizacija zahteva poseben aparat, ki ga je treba plačevati. Zato je upravičena bojazen, da bi šel velik del državnega prispevka za vzdrževanje tehnične strani aprovizacijskega aparata. Le en del državne podpore bi torej odpadel kot doplačilo za življenjske potrebščine.

Težko si zamišljamo zadovoljivo funkcioniranje take aprovizacije. Razmeroma lahko bi bilo na ta način rešiti oskrbovanje uslužbenecv in upokojencev v večjih krajih, kjer že obstajajo nabavljalne zadruge, pa tudi oskrbovanje tistih uslužbenecv, ki žive ob prometnih, predvsem železniških progah. Drugo pa je vprašanje, kako bi se mogli na ta način oskrbovati tisti uslužbenecv in upokojenci, ki so daleč od sedežev nabavljalnih zadrug, pa tudi daleč od železnice in prometnih zvez. Kako naj se ti oskrbujejo iz nabavljalnih zadrug s potrebščinami po nižji ceni? Osebo

sprejemanje teh potrebščin je v zvezi s stroški, bi bi bili v pretežni večini primerov tako visoki, da bi prekoračili same prihranke pri nabavi cenejših živil. Življenjske potrebščine bi bile torej zanje kljub tej tako organizirani aprovizaciji dražje, najmanj pa tako drage kakor danes. Za ogromno število javnih uslužbenecv in upokojencev bi torej ta način reševanja eksistenčnega vprašanja kljub finančnim žrtvam države ne prinesel nobenega zboljšanja.

Tretje vprašanje, na katero moramo opozoriti, je višina državne dotacije. Po vesteh v dnevnih listih znaša ta sedaj za celo državo šest sto milijonov, od tega odpade dvesto milijonov na banovino Hrvatsko. Če naj bi bila navedena vsota dotacija države za celo leto, potem je samo po sebi jasno, da rešitev tudi delno ne bo mogla biti zadovoljiva. Zadnja regulacija prejemkov, ki nam je prinesla izredne doklade, je stala državo približno sedemsto petdeset milijonov dinarjev. Kljub tej razmeroma zelo visoki vsoti položaj nameščencem ni bil urejen. Prejemki so jim bili zvišani s temi izrednimi dokladami, kakor smo navedli že zgoraj, zgolj za 3 % do 12 %, dočim so se življenjski stroški dvignili za 53,3 %. Če vsota sedem sto petdeset milijonov letno ni mogla izboljšati, še manj pa urediti življenjske razmere uslužbenecv in upokojencev, to zmožna vsota šestih sto milijonov oziroma štirih sto milijonov to še v veliko manjši meri.

Vesti o organizaciji aprovizacije govorijo o šestih življenjskih potrebščinah, ki bi jih mogli nameščenci in upokojenci nabavljati po nižjih cenah. Katere so te potrebščine, nam je trenutno neznano. Točno pa vemo, da je v življenju vsakega poedina mnogo več kot 6 potrebščin neobhodno potrebnih. To velja že samo za živila. Velja pa istočasno tudi za obleko, perilo, obutev, kurjavo in nešteto drugih predmetov, ki jih ne moremo pogrešati in brez katerih ni ureditve našega eksistenčnega vprašanja.

Če torej ta uredba, po kateri naj bi nameščenci in upokojenci z državno pomočjo nabavljali potrebščine po nižjih cenah, ne zajame prav vseh življenjskih potrebščin in vsem tem ne zniža cene za toliko, za kolikor so se življenjski stroški dvignili, ter ne reši tudi vprašanja oskrbovanja nameščencev in upokojencev v najoddaljenejših krajih brez posebnih stroškov, potem za nas ne pomeni rešitve iz današnjega našega brezupnega gmočnega položaja. V tem primeru bo treba poiskati drugo pot za rešitev našega vprašanja.

mk.

Kako stanujemo

V mesecu decembru, torej v času, ko zima že kar dobro pritiska, sem prejel dekret o službeni premostitvi. Ko sem prejel še iz novega službenega kraja poročilo, da je tam naturalno stanovanje za učiteljsko družino pripravljeno, sem naložil avto in na večer smo že zlagali pohištvo v odkazano stanovanje. Ko smo bili gotovi, je bilo stanovanje polno — do stropa. Velik del smo ga znosili tudi na podstrežje, ki pa je bilo zatrpano že z inventarjem nekega društva. Krompir, sadje in slično smo zložili kar v kuhinji zaboju na zaboj, saj pri stanovanju ni bilo ne drvarnice niti kleti in tudi ne jedilne šrambe. Za štiričlansko družino nam je ostal edini stanovanjski prostor — soba 2,80 m x 3,80 m brez peči. Vsa vrata brez ključ in okna so se slabo zapirala in tla so bila vsa trhla in polna gob. V kuhinjo je vdarjal stranišni smrad.

V prevzemni zapisnik sem stanovanje opisal, kakršno je bilo. Uradna pripomba pa je glasila: »Stanovanje je majhno a uporabno...« Ob takih stanovanjskih razmerah in pa, ker sem bolehen, sem bil prisiljen, oditi na doljši dopust in v sanatorij.

Na mnoge prošnje in pritožbe nisem prejel odgovora. Banska uprava je pač nakazala krajevemu šolskemu odboru 3000 din, šol. upravitelju pa 5000 din za popravilo tega stanovanja, meni pa je kratko vrnila kolek za 20 din, ko sem prosil za odškodnino, ker ni...

Usebina:

Predlogi za finančni zakon. Izvršni odbor JUU pri gospodu ministru za prosveto.

Naše misli k nameravani aprovizaciji za nameščence.

Kako stanujemo.

Delo centralnega odbora organizacij državnih uslužbenecv v Beogradu.

Strokovne nadaljevalne šole.

Stanarina in naša stanovanja.

Franc Gerbec in Učiteljski tovariš.

Med »zaostalimi« v otrokovem stoletju.

KMEČKO NADALJEVALNO ŠOLSTVO:

Še enkrat klic po glasilu.

Dragoljub Branković — umrl.

† Rožica Gselman.

LISTEK: Učitelj Pohleven organizira.

Splošne vesti. — Iz listov. — Mladinska matiča. — Učiteljski pravnik. — Šolski radio.

— Naša gospodarska organizacija. — Stanovska organizacija JUU.

sem imel pravega naturalnega stanovanja. Po desetih mesecih sem se namreč preselil z družino 18 km od službenega kraja. V takem stanovanjskem položaju se še nahajamo danes. Hoja iz kraja službovanja v kraj stanovanja mi je že itak rahlo zdravje izčrpala in sedaj sem zopet na daljšem bolezenskem dopustu. Po mojem odhodu so z nakazanim zneskom popravili samsko stanovanje — jaz pa prejemam stanarino.

Delo Centralnega odbora organizacij državnih uslužbencev v Beogradu

Centralni odbor organizacij državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojencev, v katerem sodeluje 24 centralnih uprav strokovnih organizacij, je imel redno plenarno sejo 6. febr. 1941, na kateri je bilo obravnavano:

1. Stanje državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojencev z ozirom na standard življenjskih potrebščin, o merah, ki bi jih bilo treba podvzeti za pobijanje druginje in o racionalizaciji življenjskih potrebščin. Sprejeti so bili sklepi za nadaljnje delo in je bil odrejen postopek, ki ga bo nujno pokrenil Centralni odbor v dobrobit uslužbencev. Razpravljali so o samopomoči in o ukrepih, ki naj jih podvzamejo uslužbenci v posameznih krajih in mestih za preskrbo svojih družin po aprovizacijah nabavljajnih zadrug in drugih akcij.
2. Izbran je bil poseben odbor, ki bo obravnaval zakon o državnih uradnikih in bo izdelal enotno stališče k posameznim vprašanjem in poudaril specialne potrebe posameznih strok. Vse to gradivo in naše zahteve bodo predložene na merodajna mesta.
3. Izbran je bil odbor, ki bo posvetil svoje delo realizaciji Saveza državnih in samoupravnih uslužbencev kraljevine Jugoslavije po že izdelanem projektu v smislu sklepov, sprejetih na prejšnjih sejah.
4. Obravnavana je bila predstava o ženi državni uslužbenki. To vprašanje je Centralni odbor obravnaval že ves čas po načelu — za enako delo enako plačilo. Soglasno je bil sprejet načrt dela za to vprašanje v okviru centralnih organizacij kot legitimnih predstavnic stanu brez razlike spola in na temelju popolne solidarnosti in enakopravnosti.
5. Sprejet je bil sklep, naj vsaka centralna organizacija obvešča svoje članstvo o delu Centralnega odbora v svojem stanovskem listu, podrobnosti pa naj sporoča svojim edinicam.
6. Na koncu so bili sprejeti še sklepi o finansiranju akcije; izvoljen je bil še en tajnik za pospešitev dela in podrobnega obveščanja članstva, določen je bil poseben odsek, ki bo izpopolnil pravila za skupno akcijo vseh organizacij.
7. Obravnavano je bilo vprašanje skupnega delovanja vseh centralnih organizacij državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojencev v državi v duhu zgoraj navedenih ciljev.

Beograd 7. februarja 1941.

Strokovne nadaljevalne šole

»Slovenski obrtnik« nadaljuje polemiko o strokovnih nadaljevalnih šolah oziroma, še bolje, o nesposobnosti ljudskošolskega učiteljstva na teh šolah.

V 2. številki dne 1. februarja t. l. si prizadeva članek dokazati to svojo trditve v glavnem z navajanjem kaotičnih razmer na neki vajenski šoli v Ljubljani. Ta kritika se nanaša, kakor smo se mogli informirati, na strokovno nadaljevalno šolo za stavbne obrtnike na Grabnu. Obveščeni pa smo, da se je obrnil upravnik tamkajšnje šole zaradi tega na kraljevo banko upravo s prošnjo, da se uvede v tem pogledu uradna preiskava ter tako ugotove dejstva s tiste strani, ki je edino kompetentna, da nepristransko sodi o razmerah na šoli. Po potrebi se povrnemo torej enkrat pozneje na to obžalovanja vredno poglavje naše publicistike.

Na ta način je tudi po našem mnenju podan najboljši odgovor na take vrste polemike in s tem tudi na štiri petine vsebine tega nedostojnega članka. V naslednjih vrsticah se hočemo ozreti le na ostalo petino, ki vsebuje več ali manj »načelno« kritiko ljudskošolskega učiteljstva, kolikor je zaposleno na strokovnih nadaljevalnih šolah.

Predvsem gre tu za trditve, da ljudskošolski učitelj ni zadostno kvalificiran za pouk na strokovnih šolah, da najbrž ne pozna njihovega ustroja in tudi ne, v kakšen namen da so osnovane.

Zadosten dokaz za te ugotovitve mu je že izjava pisca prejšnjega našega članka v »Učiteljskem tovarišu«, da smatra ljudskošolsko učiteljstvo vajenske šole za nadaljevalne ljudske šole. Z nekaterimi primeri na Omenjeni šoli v Ljubljani ilustrira nato kaos, ki je po njegovem mnenju nujna posledica tega načela.

Kakor rečeno, bo imela o tem kaosu besedo edino kompetentna oblast, prepričani pa smo že danes, da za morebiten kaos ne bo odgovorno ljudskošolsko učiteljstvo in niti ne njegovo pojmovanje o vajenskih šolah.

Kakšno pojmovanje nas ljudskošolske učitelje, ki poučujejo na obrtnih nadaljevalnih šolah, vodi pri našem delu, je za primer te polemike precej irelevantno. Ob zadnji uredbi, ki določa namen in ustroj teh šol, smo se z utemeljenimi naziranjmi in predlogi obrnili na pristojna mesta z obširno brošuro.

Če bi se odločili činitelji šole ozirati na te predloge, bi se v tej uredbi spremenilo marsikaj, kar moramo smatrati v sedanjem ustroju kot škodljiv balast. Izpremembe na ustroju so predlagali le oni osnovnošolski učitelji, ki so zadostno kvalificirani za pouk na strokovnih šolah in — nota bene — ki so si z mnogoletnim delom na takih šolah pridobili dovolj dragocenih izkušenj in spoznanj, da lahko sodijo, kaj se da doseči in predvsem, kako naj se ti uspehi dosežejo.

Trditve, da te strokovne učne moči iz vrst ljudskošolskega učiteljstva ne poznajo niti ustroja vajenskih šol niti namena, za katerega so osnovane, je tako neresna, da se ne izplača, izgubljati o tem niti trenutek časa. Nasprotno: zdi se nam, da bi se pred javnostjo samo smejala, če bi po vsem, kar smo storili v tem pogledu, hoteli dokazovati neresnost takega podtikanja. Na tako raven se v resnici ne moremo in nečemo spuščati.

Samo besedico še o upravnistvu na obrtnih nadaljevalnih šolah.

Če je šolska oblast zavzela stališče, da bodi upravnik nadaljevalne šole vedno le upravitelj ljudske šole, na kateri se vrši pouk tudi za obrtne vajence, je to storila gotovo iz tehničnih razlogov in bo to prakso nadaljevala vse do tlej, dokler ne bodo za obrtne šole zgrajene posebne stavbe. Avtor članka v »Slovenskem obrtniku« si lahko ustvarja o tem kakršno koli sodbu. To nas ne moti. Če pa misli, da se je zavezlo to načelo samo iz ozkega kramarskega stališča o »čuvanju inventarja«, se glede tega on zelo moti. Važnejši — in morda edino važni — so bili pri tem vzgojni momenti, za katere pa v današnjem kruhoborskem času res nima vsakdo tipalk.

od sebe ne bo storil koraka, treba je vprašati župana, ne gre drugače.

In se je napotil do župana Štefina, debelega krčmarja z visečimi brki in umazanim predpasnikom.

»Tako sem mislil,« je dejal Pohleven, »treba bi bilo organizirati kmete, kaj mislite, gospod župan?«

»Kmete?« je pomislil župan. »Saj kmete so že vsi organizirani. Sicer pa, kaj boste s tem? Ali boste znižali davke? Ali boste komu kaj zemlje dali? Ali mislite strašiti s kako agrarno reformo? Toda mene to ne briga!«

»Čemu ne?« je dejal Pohleven. »Saj imate zemljo, živino redite in vzored sadjar ste in gnojnično jamo ste napravili s podporo.«

»To je vse res, toda jaz nisem kmet, jaz sem krčmar. Ne rečem, da nisem sadjar, tudi živinorejec sem in včasih tudi kak tram prodam, kmet pa nisem. Jaz sem krčmar in konec besedi.«

»Torej moram vprašati koga drugega,« je vzdihnil Pohleven in se je napotil k rdečeličnemu mesarju Prežganki.

»Kaj bo dobrega?«

»Zaradi kmetov gre,« je dejal Pohleven. »Organizirati bi jih morali. Saj ste tudi vi kmet, kaj pač mislite?«

»Jaz nisem kmet, jaz sem mesar,« je grdo pogledal Prežganka. »Pa nikar ne sitnarite tod okoli, potem bodo gotovo podražili živino. Sploh ne vem, čemu naj bi organizirali kmete. Kako si pa to predstavljate?«

»Tako,« je zajekal Pohleven, »kmet je stebel države, tako rekoč državna večina in, kar hoče kmet, je zakon. In vse je organizirano, samo kmet še ne. In vsako, ki ima kaj zemlje, je prav za prav kmet, ali ne?«

»Kar pojdite z vašo organizacijo!« je dejal Prežganka. »Mislim sem, da ste vendar pametnejši.«

Stanarina in naša stanovanja

Učiteljem ljudskih šol pripada poleg prejemkov po uradniškem zakonu še stanovanje v naravi odnosno stanarina in kurjava. Ti dohodki so sestaven del rednih prejemkov, tako pravi zadevni odlok ministrstva prosvete P. br. 1627/31.

Po zakonskih določbah dobi učitelj torej naturalno stanovanje, ki mora ustrezati določenim predpisom. Ker je bila ta zadeva sporna, je pred kratkim razsodil to sporno jabolko državni svet in točno formuliral, kakšno mora biti primerno stanovanje za učitelja. Obsegati mora namreč dve sobi in kuhinjo ter pripadajoče pritlikline.

Če na šoli ni naturalnega stanovanja, pripada učitelju stanarina v znesku din 150,—, ki jih prejema sedaj od banske uprave, prej pa od občine.

§ 30. finančnega zakona za l. 1933/34 določa, da imata učitelja zakonca pravico le na eno stanarino oziroma na eno stanovanje.

Sedaj pa pogledimo te določbe s praktične plati in videli bomo, da je zopet učitelj tisti, ki je silno prikrajšan, in da je treba te določbe spremeniti in jih prilagoditi današnjemu času in resničnemu stanju, da ne bo učitelj, ki je gmotno itak slabo situiran, trpel škode.

Oškodovan je učitelj na vsak način, pa naj bo poročen ali neporočen, kajti vsota din 150,— je vsekakor premajhna za stanovanje.

Najbolj idealno bi bilo, če bi vse šole imele dovoljno število predpisanih učiteljskih stanovanj. S tem bi bilo ugodeno ne samo učiteljstvu, ampak tudi kr. banski upravi, ki mora sedaj šteti lepe vsote za stanarino učiteljstvu. A redke so danes šole, ki imajo ta problem urejen, in učiteljstvo stanuje večinoma v vlažnih, celo nehigienjskih stanovanjih in plačuje letno ogromne vsote kot najemnino.

Predvsem pa je oškodovano poročeno učiteljstvo.

Na vasi dobiš danes za din 150,— opremljeno sobo, seveda brez kurjave in perila, toda to zadostuje komaj samskemu učitelju ali učiteljici. Seveda se najdejo tudi kraji, da ta znesek ne zadostuje, a malo je takih, in tam je pač tudi samski učitelj oškodovan.

O higieni marsikaterega vaškega stanovanja ne bom govoril, a vem, da bi marsikateri učitelj ali učiteljica raje stanovala v šoli, če

bi tako stanovanje obstajalo. Seveda je samski učitelj zopet prikrajšan glede števila sob, kakor mu po zadevni razsodbi državnega sveta pripada.

Sedaj pa pogledimo poročeno učiteljski par, ki uživa le eno stanovanje ali eno stanarino, kako živi.

Srečna je učiteljska družina, če je naturalno stanovanje v šoli, ker navadno družinska stanovanja v šolah ustrezajo glede obsežnosti. Tam je ta zadeva v redu. Kako pa je tam, kjer ni naturalnega stanovanja, to ve pa samo tisti, ki je deležen takih dobrot. Tam torej dobi družina din 150,— stanarine. Družinsko stanovanje, posebno pa še, če so otroci, pa je edino lahko dvosobno s kuhinjo, kajti le tako stanovanje lahko smatramo kot primerno in ustreza tudi tozadevnim predpisom.

Ali pa se tako stanovanje dobi za 150 dinarjev, kolikor znaša stanarina? To je pa drugo vprašanje. Nikjer na deželi danes ne dobiš stanovanja izpod din 250,—, tako da mora učitelj zopet doplačati iz svojega žepa in tako trpeti izgubo. Zopet ne bom govoril o higieni takih stanovanj, lahko pa z mirno vestjo trdimo, da je nad 60 % vseh podeželskih učiteljskih stanovanj neprimernih in nehigienjskih in ogrožajo zdravje učitelja in njegove družine.

Iz tega vidimo, da je prikrajšan učitelj materialno in poleg tega trpi še njegovo zdravje. Ta problem učiteljskih stanovanj bi se lahko uredil, saj tudi zakon predvideva, da se mora urediti.

Ugotoviti moramo, da je stanarina v znesku din 150,— vsekakor prenizka, kajti za ta denar ne dobiš družinskega stanovanja. Na vsak način je treba to urediti in stanarino zvišati sorazmerno s ceno stanovanjem. Predvsem pa je treba urediti zadevo stanarine za poročene učitelje z družino, ki potrebujejo večja stanovanja in jih morajo sedaj drago plačevati.

S tem je torej zakonski odlok prikrajšal učiteljstvo, ki prejema stanarino in ne uživa naturalnega stanovanja. Najidealnejše pa bi bilo, če bi bila za vse na razpolgo naturalna stanovanja, da nam stanovanjski problem ne bi delal toliko preglavic in neprijetnih sitnosti.

V-ar

Ciril Petrovec:

Franc Gerbec in Učiteljski tovariš

(Nadaljevanje)

Učiteljski tovariš iz l. 1865. priobčuje dve Gerbecovi skladbi: 1. Svojemu ljubemu prijatelju Janezu Bilcu poklanja za spomin nove maše pesem Marija tolažnica.

2. Učiteljstvu v uporabo pa pesem sv. Alojzija. Na str. 219. pa priobčuje popravek tiskarskih napak teh dveh skladb.

Na str. 256. pa poroča urednik Učiteljskega tovariša, da je prišel naš vrli sodelavec g. Franc Gerbec iz Prage, kjer se je neutrudljivo izobraževal na konservatoriju in ga za eno leto dovršil z izvrstnim napredkom v vseh predmetih. — Poleg Gerbeca omenja tudi Antona Hajdriha, nekdanjega Riharjevega učenca, ki je izstopil iz IV. letnika ljubljanskega semenišča in odšel na konservatorij v Prago.

V 24. št. poroča zopet urednik Učiteljskega tovariša: G. Franc Gerbec je zložil in dal v Pragi natisniti tri lepe božične napeve, ki so pri Giontiniju in Kremžarju po 25 kr. naprodaj.

V Učiteljskem tovarišu iz l. 1866. je na str. 26. in 27. priobčil Gerbec sam: Vabilo na Liro Sionsko, kjer pravi, da se je namenil na prigovarjanje mnogih prijateljev in da se učiteljem ne očita, da zmiraj le eno godejo, izdajati periodičen glasbeni list, ki bi z ozirom

na cerkveni čas donal vedno potrebne napeve. Ime mu bo Lira Sionska. Izhajala bo redno 15. dne vsakega meseca in obsegala na 8 straneh velike osmerke vselej napeve, kakršnih je treba v prihodnjem mesecu.

Obtem prosi vse pesnike, naj mu pošiljajo obilo primernih pesmi za različne praznike in sicer toliko zgodaj, da se morejo porabiti.

Nato je Učiteljski tovariš priobčeval izid vsakega zvezka Lire Sionske, od katere je izšel najprej II., nato III., potem pa I. in IV. zvezek, nato sta sledila V. in VI. zvezek.

V 11. listu Učiteljskega tovariša naznanja Gerbec, da je Lira s VI. zvezkom končala I. polletje in se zahvaljuje naročnikom. V prihodnje bo priobčeval tudi napeve za črne maše. Naznanja naslov in prosi še novih naročnikov.

V 14. listu poroča Učiteljski tovariš: G. Franc Gerbec je srečno prišel iz Prage (tam je tedaj divjala avstrijsko - pruska vojna) in nam je naročil, naj o zadevi Lire Sionske tole naznanimo: Ker se VIII. in morebiti še tudi IX. list tega časnika ne bo mogel g. naročnikom razposlati v pravem času, prosim, da mi tega ne štejejo v zlo. Ne jaz, ampak sedanje vojskine homatije so tega krive. Jaz sem se

M. Nagajka:

Učitelj Pohleven organizira

Učitelj Pohleven je s povešeno glavo stal pred nadzornikom in poslušal.

»Nič ne rečem, gospod Pohleven, lepo delo, ugaia mi, toda mladi ste še in premalo vsestranski. Da, to vidim, da ste tako rekoč sodobni in da imate novo šolo tako rekoč v mezinu. Tudi navdušeni ste in postrtovalni. Pa vseeno se mi zdi, da do naroda niste še prišli. In kaj vam pomaga vsa sodobna šola, če pa ne pridete do naroda, do našega kmeta. Vašega imena še nisem čul v javnosti. Vi ste pa učitelj in ste poklicani, vaše ime mora v javnosti odmevati ko zvon, ali me razumete? Zdaj so taki časi, da je treba delati za kmeta. Da, za kmetski narod. V šoli ste se že usidrali. Ali ne bi kazalo, da stopite tudi med narod, med kmete?«

Učitelj Pohleven je bil nekoliko preplašen, užgnil je roki in takoj obljubil. Ni si bil sicer zaradi tega narodnega dela preveč na jasnem, pa si je mislil, da se bo že kje poučil, na primer pri krčmarju Štefinu, ki je znan pobornik za kmetske pravice. Mlad človek ima zmeraj zadosti poguma, da obljubi kaj nesametnega in, če bi mu kdo ukazal, naj gre in skladi zvezde z neba, takoj bi dal besedo in se spravil na delo. Gospod nadzornik se je poslovil, Pohleven je pa pričel premišljevati.

Kmet — kdo pa je prav za prav kmet? O tem si ni bil prav na jasnem. Pa saj mu zmeraj pravijo, da živi na kmetih, bodo pač vsi, ki živijo z njim vred po teh hribih. Te bi bilo treba torej organizirati. Ampak sam

da so imeli kaj prida zemlje, so odkimavali, da so še kaj drugega.

Popoldne je krenil po rebrastih hribih in je našel tri ali štiri kmete. Previdno so vprašali, kako je s to organizacijo in trije so dejali, da bi se vpisali, četrti je pa odklonil, da se poživlja na vse organizacije in vso gospodo, da lahko živi sam zase.

Čez teden dni je Pohleven srečal v dolini gospoda nadzornika.

»Ne morem, prav nikamor ne pridem!« je vzdihnil obupno.

»To je pa čudno!« je dejal gospod. »Tam zgoraj je vendar vse polno kmetov, sami kmeteje tako rekoč. Ali ste pridobili župana?«

»Nisem!« je vzdihnil Pohleven.

»Župan mora biti vsekakor zraven,« je dejal gospod, »le glejte, da to na kak način uredite. Čas je že, da se tudi Višavci organizirajo.«

Pohleven je dolgo premišljeval, kako bi to napravil. Ogledoval je imena tistih treh, ki jih je pridobil, nato je zaključil, da bo še enkrat stopil k županu. To pot je bil župan drugačnih misli.

»Seveda,« je dejal, »prakar sem bil namenjen k vam. Res je že sramota za našo občino, da nimamo organizacije. Ali ne bi bilo prav, da bi sklicali sestanek in jo osnovali, kaj se vam zdi? Najboljše kar tu pri meni!«

Pohleven je od veselja vse dovolil. Župan si je pomel roki.

Čez teden dni se je vršil sestanek. Prišel je mesar Prežganka, prišel kramar Semlajček in tudi lesnega trgovca Suhača ni manjkalo. Tistih treh kmetov z Rebrni ni bilo. Nemara so pozabili.

»Ravno zadosti nas je, da sestavimo odbor!« je dejal župan Štefin.

Tako so se tudi na Višavi kmeteje organizirali.